

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
της μελέτης
της κ. Τάμαρας Κόστιτς-Παχνόγλου
με θέμα
**«Οι χαρακτήρες της πεζογραφίας του
Αντρέα Φραγκιά**

Ως αξιολογήτρια της μελέτης της κυρίας Παχνόγλου έχω να καταθέσω τα επόμενα: Ο Αντρέας Φραγκιάς (1921-2002) είναι ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες πεζογράφους της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Για το σύνολο του έργου του τιμήθηκε με το Μεγάλο Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας (2000). Έγραψε τέσσερα μυθιστορήματα, που αποτέλεσαν έμπνευση για ταινίες και τηλεοπτικά σήριαλ. Παρότι με το έργο του ασχολήθηκαν πολλοί μελετητές, έλειπε μια ολοκληρωμένη εργασία που να εξετάζει το σύνολο της πεζογραφίας του.

Το έργο αυτό ανέλαβε με υπομονή και επιμονή η κ. Παχνόγλου, η οποία το ολοκλήρωσε με εξαιρετική επιτυχία στην παρούσα μελέτη. Η επιλογή των χαρακτήρων ως κύριου πεδίου έρευνας στηρίχθηκε στα ακόλουθα:

1. Τα πρόσωπα σε ένα λογοτεχνικό πεζογράφημα αποτελούν το κύριο στοιχείο. Ο αναγνώστης ενδιαφέρεται να μάθει για την τύχη τους και την εξέλιξη της ιστορίας τους, πολύ περισσότερο από όσο ενδιαφέρεται για τον τρόπο της αφήγησης, τα καλλιτεχνικά στοιχεία της γραφής κ.λπ. Μέσω των προσώπων ο συγγραφέας προβάλλει εύληπτα τις ιδέες του. Οι χαρακτήρες επομένως λειτουργούν και ως υποδείγματα ζωής.
2. Στα τέσσερα πολυσέλιδα μυθιστορήματα του Φραγκιά εμφανίζεται ένας πολύ μεγάλος αριθμός προσώπων. Άλλα πρόσωπα εκπροσωπούν τύπους της νεότερης ελληνικής ιστορίας, ενώ άλλα διαχρονικές μορφές της κοινωνίας, της οικογένειας, της επαγγελματικής και κοινωνικής ζωής.
3. Στο δεύτερο και το τέταρτο μυθιστόρημα του Φραγκιά με τίτλο αντίστοιχα *Λοιμός* και *Πλήθος*, τα πρόσωπα που εμφανίζονται δεν έχουν ονόματα. Διακρίνονται από χαρακτηρισμούς ή μικρά παρόμοια ονόματα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται λάθη και παραναγνώσεις ως προς τις υποθέσεις των έργων και την τύχη των διαφόρων προσώπων.

Έχοντας όλα αυτά υπόψη, η κ. Παχνόγλου διαμόρφωσε τη μελέτη της ως ακολούθως: Μετά από σύντομη Περίληψη (σ. 3) ακολουθεί το Α΄ Κεφάλαιο: «Αντρέας Φραγκιάς-Ζωή και έργο» (σ. 4-9), στο οποίο δίνονται συνοπτικά στοιχεία της ζωής και της εργοβιογραφίας του συγγραφέα και ακολουθεί μια πρώτη αποτίμηση των τεσσάρων μυθιστορημάτων του. Το κεφάλαιο προορίζεται για την ενημέρωση των αναγνωστών.

Το Β΄ Κεφάλαιο: «Ο Λογοτεχνικός Χαρακτήρας» (σ. 10-23) περιλαμβάνει τις ακόλουθες επιμέρους ενότητες: 1. Ορισμοί του χαρακτήρα, 2. Κατηγοριοποίηση χαρακτήρων, 3. Τυπολογίες χαρακτήρων, 4. Μέθοδοι χαρακτηρισμού και 5. Προσωπική θέση και στόχος της εργασίας. Εδώ αρχικά παρουσιάζονται συνοπτικά οι κυριότερες θεωρητικές απόψεις για τη μελέτη των λογοτεχνικών προσώπων και κατόπιν αιτιολογείται η επιλογή της μεθόδου της Shlomith Rimmon-Kenan ως πληρέστερης και πλέον κατάλληλης για να εφαρμοστεί στο προς εξέταση έργο.

Τα υπόλοιπα τέσσερα κεφάλαια αποτελούν το κύριο μέρος της εργασίας και είναι αφιερωμένα αντίστοιχα στα τέσσερα μυθιστορήματα που εξέδωσε ο Φραγκιάς. Οι τίτλοι των κεφαλαίων αυτών δίνουν το κύριο χαρακτηριστικό κάθε έργου

σύμφωνα με την ανάγνωση της κ. Παχνόγλου. Σε όλα αυτά τα κεφάλαια η κ. Παχνόγλου δίνει πρώτα τη συνοπτική παρουσίαση του θέματος του μυθιστορήματος, κατόπιν εξετάζει τα πρόσωπα κατά σειρά σπουδαιότητας στην υπόθεση και τέλος καταλήγει σε συμπεράσματα. Για λόγους καλύτερης παρακολούθησης της ιστορίας αλλά κυρίως κατανόησης των ενεργειών και των αντιδράσεων των διαφόρων χαρακτήρων ταξινομεί και εξετάζει τα πρόσωπα κατά ομάδες σύμφωνα με τη μεταξύ τους σχέση, συγγένειας, φιλίας ή συνεργασίας. Η παρουσίαση των προσώπων είναι εξαντλητική τόσο από την άποψη της παράθεσης των λεπτομερειών της δράσης καθενός όσο και από τον αριθμό των ηρώων που σχολιάζονται.

Στο Γ' Κεφάλαιο: «Αξιοπρεπείς φτωχοί στο *Άνθρωποι και σπίτια*» (σ. 24-118) και στο Δ' Κεφάλαιο: «Αισιόδοξοι ταλαιπωρημένοι στην *Καγκελόπορτα*» (σ. 119-190) εξετάζονται τα δύο πρώτα μυθιστορήματα του Φραγκιά, τα οποία θεωρούνται ότι ανήκουν στη «ρεαλιστική» περίοδό του. Στη μελέτη εκφράζονται ενδιαφέρουσες απόψεις, όπως αυτές που προκύπτουν από το αξιακό σύστημα του συγγραφέα ή την ταξινόμηση των προσώπων.

Στο Ε' Κεφάλαιο: «Φυλακισμένοι ελεύθεροι και ελεύθεροι φυλακισμένοι στο *Λοιμό*» (σ. 191-236) δίνονται λεπτομερή στοιχεία για την περίπλοκη κατάσταση των ηρώων. Η σημασία της αναλυτικής παρουσίασης των προσώπων διακρίνεται ιδιαίτερα στο ΣΤ' Κεφάλαιο: «Ο αποξενωμένος κόσμος του *Πλήθους*» (σ. 237-308). Το δίτομο αυτό μυθιστόρημα των 809 σελίδων περιλαμβάνει έναν πολύ μεγάλο αριθμό προσώπων που εναλλάσσονται σε αλληπάλληλες σύντομες σκηνές σε κάθε κεφάλαιο.

Η διατριβή ολοκληρώνεται με τα «Συμπεράσματα» (σ. 309-313) και τη «Βιβλιογραφία» (σ. 314-318).

Μετά την αναλυτική παρουσίαση της μελέτης της κ. Παχνόγλου επισημαίνω ότι είναι εξαιρετικά καλογραμμένη, άρτια επιστημονικά, αλλά και εύληπτη, σε γλώσσα απλή, που οδηγεί στην πλήρη κατανόηση των απόψεών της, και με πολλά παραδείγματα. Υποστηρίζω λοιπόν, ότι η έκδοσή της θα αποτελέσει μια σημαντικότερη συμβολή στη γνωριμία των επιστημόνων αλλά και του αναγνωστικού κοινού της Σερβίας με το έργο ενός τόσο σημαντικού Έλληνα πεζογράφου. Τα πλούσια αποσπάσματα κειμένων, που υπάρχουν στη μελέτη, θα βοηθήσουν πολύ στην κατανόηση των τεσσάρων αυτών σημαντικών μυθιστορημάτων. Επιπλέον πρόκειται για μια υποδειγματική εργασία ως προς τη θεωρία για την ανάλυση των μυθιστορηματικών χαρακτήρων. Προς την ίδια κατεύθυνση πολύ βοηθητική είναι η πλούσια βιβλιογραφία.

Σύμφωνα με όλα τα προηγούμενα, υποστηρίζω θερμά την έκδοση της μελέτης της κ. Παχνόγλου.

Η αξιολογήτρια

Ε.-Α. Σταυροπούλου

Ομότιμη Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας

Αθήνα, 24 Απριλίου 2024